

İLK SOSYALİST KADIN ŞAİR, YAŞAR NEZİHE BÜKÜLMEZ Mİ?

İlknur TATAR KIRILMIŞ*

ÖZET

1882-1971 yılları arasında yaşayan Yaşar Nezihe Bükülmez; genel olarak şiir, kısıtlı sayıda deneme türünde eserler vermiştir. Basılmış iki şiir kitabı da bulunan Nezihe Bükülmez'in kendi yaşamından beslenerek şiirlerine aktardığı duygusallık, döneminden kısa bir süre sonra unutulurken şiirleri içinde çok az sayıda yer alan sosyalist içerikli manzumeleri günümüze kadar yaşatılan bir yönü olmuştur. Bu çalışmada Yaşar Nezihe Bükülmez'in hayatı, eserleri ve "ilk sosyalist kadın" şair şeklindeki nitelendirmenin gerçekliği araştırılmış ve sosyalist olmadığı yönünde kanaate ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşar Nezihe Bükülmez, sosyalist, kadın, şair.

THE FIRST SOCIALIST WOMAN POETESS: IS YAŞAR NEZİHE BÜKÜLMEZ ?

ABSTRACT

Yaşar Nezihe Bükülmez, who lived in 1882-1971, generally wrote poems and in a limited numbers of essays. She also had two published works. While the sentimentality, which she transferred to her poems from feeding her own life, was being forgotten short after her period, a few socialist contents poems in her poetry had been her respect, which perpetuated until today. In this work, Yaşar Nezihe Bükülmez's life, works and the reality at first woman poet characterization were searched and it was believed that she was not a socialist.

---

* Dr., Mamak İlçe Milli Eğitimi Türkçe Öğretmeni. ilknet@tmail.com

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Key Words : Yaşar Nezihe Bükülmez, socialist, woman, poet.

Giriş

Tanzimat'ın ilanıyla kültür dünyamızda belirginleşen Avrupa tesiri, edebiyatımızda da kendisini göstermiştir. Bu dönemde açılan okullarda okuma imkânı bulan kadınlar, toplumumuzda yeni bir aydın tabakası meydana getirir. Gazete ve dergilerde yer almaya başlayan kadın edebiyatçıları kendilerine ait mecmualar çıkarmanın yolunu da aramaya başlarlar. Bu arada edebiyat dünyasındaki bu yeni hareketlenmeden etkilenen; fakat okuma ve kendini geliştirme fırsatından yeterince yararlanamayan kadınlar da vardır. Bunlardan biri de Yaşar Nezihe Bükülmez'dir. Yaşar Nezihe, 1882-1971 yılları arasında yaşamış, 1896-1953 yılları arasında edebî hayatını sürdürmüş devrinde popüler bir şairdir.

Yaşar Nezihe'nin, ilk şiirinin Malumat'ta yayımlanmasından kısa bir süre sonra devrinin birçok gazete ve dergilerinde özellikle kadın mecmualarında şiirleri yayımlanır. *Kadınlar Dünyası* dergisi adeta onun şiirlerinin daimi adresi haline dönüşür. “*Bir Deste Menekşe*” ve “*Feryatlarım*” adında iki şiir kitabını yayımlatma imkânını da bulan Nezihe Bükülmez, şiirlerinde içe dönük, kendi hayatındaki hadiselerden beslenen temaları benimsemiş, devrinin edebî yönelişlerine yaşadığı fakirlikten dolayı aşına olamamıştır. Bu durum, ondaki mahallî özelliklerin korunması yönünde olumlu bir tesiri de beraberinde getirmiştir.

Yaşar Nezihe'nin kadın mecmualarında başlayan şöhreti uzun süre aynı yoğunlukta devam etmemiş, hatta henüz hayatta iken öldüğüne dair haberler yayımlanmıştır.¹ Nezihe Bükülmez'in adına düzenlenen jübile², öldüğü farz edilen tarihten epey sonradır. Ölmeden önce tüm evraklarını teslim ettiği araştırmacı Taha Toros, Nezihe Bükülmez'i ziyaret için gittiği evin kapısını açan şaireyi hizmetçi sanmıştır. Soyadında da kişiliğinin belirgin bir özelliği, mücadeleciliği görülen Yaşar Nezihe, örnek bir Türk kadınıdır.

---

¹1928 yılına kadar *Nazikter, Rübâb, Yarım, Mâlûmât, Kadınlar Dünyası, Kadın, KadınYolu, Menekşe, Nay, Envâr-ı Vicdân, Terâkki, Şehir, Osmanlı Kadınlar Âlemi ve Aydınlık*'ta yazan Nezihe Bükülmez'in yazılarında bu tarihten sonra bir duraklama olmuştur. Murat Uraz, bu duraklamayı Bükülmez'in ölümüne delil olarak kabul eder ve onun 1934 yılında vefat ettiğini belirtir. Murat Uraz, *Kadın Şair ve Muharrirlerimiz*, İstanbul 1941,s.144.

² Hakkı Tark Us, “Şair Yaşar Nezihe”, *Vakit*, 2 Ekim 1948,s.1,6.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/ 8 Fall 2009*

***Aydınlık*'ta yazan ilk kadın şair, Yaşar Nezihe Bükülmez**

“İlk kadın işçi şair”, “İlk sosyalist kadın şair” şeklinde isimlendirmeler, Yaşar Nezihe'nin bu güne kadar ulaştığı en belirgin yönüdür. Nezihe Bükülmez için kullanılan bu sıfat, onun Türkiye ve sosyalizm konulu birçok araştırmada yer almasına neden olur. Bu tür çalışmalarda isminin zikredilmesini sağlayan sebep ise sosyalist içerikli olduğu ileri sürülen dört şiiri ve komünizm suçlaması ile tutuklanmasıdır.

Doğumundan ölümüne kadar Nezihe Bükülmez'in yazmış olduğu bütün şiirleri arasında tema yönünden hayatı ile bir ilişki söz konusu iken, sosyalizme yönelişi onu tanıtmaya hususunda son derece zayıf kalan bir noktadır. Şairenin bu yönüne işaret eden kaynak sayısı ise son derece fazladır.

A.Cerrahoğlu, *Türkiye'de Sosyalizm Tarihi'ne Katkı* isimli eserindeki *Aydınlık* dergisi üzerine yaptığı bibliyografik çalışmada, Yaşar Nezihe'yi sosyalist yapan şiirlerden ikisine yer verir.³ Bu şiirlerin ilki, Mayıs 1923'te “1 Mayıs”⁴ adıyla neşredilir. Burada Yaşar Nezihe'nin yaşamı boyunca talihsizliğine karşı geliştirdiği çok belirgin bir özelliği, haksızlığa karşı isyanı görürüz.⁵

“Ey İşçi!

Bugün hür yaşamak hakkı seninken
Patronlar o hakkı senin almışlar elinden.
Sa'yınla edersin de “tufeyli”leri zengin
Kalbinde niçin yok ona karşı bir kin?
Rahat yaşıyor; işçi onun emrine münkâd;
Lakin seni fakr etmede günden güne berbâd.
Zenginlere pay verme, yazıktır emeğinden.
Azm et de esaret bağı kopsun bileğinden.

³ A.Cerrahoğlu, *Türkiye'de Sosyalizm Tarihi'ne Katkı*, İstanbul 1994,s.698-702; Ayrıca Yaşar Nezihe'nin sosyalist yönüne işaret eden kaynaklardan bir kısmı şu şekildedir:

A.Cerrahoğlu (Ahmet Nevzat Cerrahlar),*Türkiye'de Sosyalizm 1848-1925*, İstanbul 1968, s.203-214.

İsmail Hikmet Ertaylan, *20.Asırda Türk Edebiyatı Tarihi*, s.293-301.

Fethi Tevetoğlu, *Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler*, Ankara 1967, s.90.391.398.

Asım Bezirci, *Halk Sosyalizmi Kültür ve Edebiyat*, İstanbul 1979, s.94-97.

Sennur Sezer, “Yaşar Nezihe Hanım”, *Evrensel*, nr.180,3 Aralık 1995,s.7.

⁴ Yaşar Nezihe, “1 Mayıs”, *Aydınlık*, nr.15,Mayıs 1923, s.377;*Türkiye'de Sosyalizm Tarihine Katkı* adlı eserden alınan bu şiirin aslı *Aydınlık* dergisindedir.

⁵Yaşar Nezihe Bükülmez'in yaşamında birçok talihsizlik olmuştur. Onun bu yönü eserlerine de sirayet etmiştir. Bkz. İlknur Tatar, *Yaşar Nezihe Bükülmez, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),İstanbul 1997,s.119-123.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Sen boynunu kaldır ki onun boynu bükülsün.
Bir parça da evlâtlarının çehresi gülsün.”

İşçilerin hakkını patronlarından talep eden Nezihe Bükülmez’in aynı üslupta yazdığı kendi hayatına dair pek çok şiiri bulunmaktadır. Henüz küçük bir çocukken babasının ilgisiz tavrı yüzünden zorluklar içinde büyümüştür. Bu yüzden Yaşar Nezihe babasını affedemez ve ondan bir çocuğun ihtiyacı olabilecek sevgiyi “Babam” adlı şiirinde isterken “1 Mayıs” şiirinde olduğu gibi yine kızgındır:

“Ben yetim evlâdıma nasıl baba oldumsa
Sen de öksüz kızına bir ana olacaktın
Ben nasıl bin elemle kahrolup soldumsa
Sen de benim derdimle kahrolup solacaktın.”⁶

Yaşar Nezihe, kendisini üzen eşlerine de şiirleriyle seslenirken aynı tavrı bariz bir şekilde gösterir. İlk eşi Atıf Bey’in kendisini terk edip gitmesi ardından hak etmediği bu ayrılığa isyan etmektedir:

“Elinle kırdın, ayağınla çiğnedin encâm
O saf emellerimi, aşkıma, muhabbetimi.”⁷

Yukarıda belirtildiği gibi Yaşar Nezihe ilk şiirlerinden itibaren çok sık ele aldığı bir temayı farklı bir konu üzerinde – işçilerin hakkını savunmak amacıyla- denemiş ve nitekim tecrübeli bir şair olmasından dolayı başarılı olmuştur. “1 Mayıs” şiirinin ilk dizelerinde bu özellik açıkça görülür.

“Ey işçi
Bugün hür yaşamak hakkı seninken
Patronlar o hakkı senin almışlar elinden.”

Yaşar Nezihe’nin sosyalist içerikli kabul edilen bir diğer şiiri yine *Aydınlık*’ın Haziran 1923 tarihli nüshasında “Kızıl Güller” ismiyle yayımlanır.⁸Burada beşeriyetin baharı olmadan, bu mevsimin sevilemeyeceği belirtilmektedir:

“Bu baharın da gülleri ne kadar
-Lekelenmiş şehit kanıyla gibi-
Ateşindi, kızıldı ya Rabbi!
Güller oldu bu yıl da çeşmime hâr.

⁶ İlknur Tatar, *Agt.*, s.14.

⁷ İlknur Tatar, *Agt.*, s.17.

⁸ Yaşar Nezihe Bükülmez, Kızıl Güller, *Aydınlık*, nr.16,Haziran 1923,s.415, “Kızıl Güller” şiirini Asım Bezirci’nin “Yaşar Nezihe” isimli makalesinde “Kızıl Güller” şeklinde okumuştur. *Varlık*, nr.978,Mart 1989,s.11.

Sevmedim gülleri bu yıl da yine
Öyle gül isterim ki gülmelidir.
Bana “kardeşlik” hissi vermelidir...
Koklamak güçtür hârî gül yerine...

Rüzgârlarla savrulup gâh gâh;
O kızıl güller hâke kalp oluyor...
Bir emel ki açılmadan soluyor...
Olmuyor koklamak nasîp eyvâh!

Kırk bahar geçti de hayatımdan
Bir kızıl gül koparmadım hâlâ...
Bir bahar gülleriyle gülse bana
Beklerim hep bunu sebâtımdan...

Böyle alûde-i müştâk ü mihen
Gelecek nev-bahâra muntazırım;
Beklerim; beklemekle müftehirim:
“Beşerin kurtuluş” baharını ben...⁹

Şiirde yer alan beşerin baharı Nezihe Bükülmez’in kendi hayatındaki olumsuzluklar gibi bir türlü gelmemektedir. Bükülmez, ilk iki kıtada sosyalist içerikli bazı ıstılahları -kardeşlik, kızıl güller gibi- kullanırken üçüncü kıtadan itibaren konuyu değiştirir ve kendi yaşamındaki ümitsizliklere döner. Burada Yaşar Nezihe’nin hayatında bir türlü ulaşamadığı mutluluk emeli öne çıkar.

“Kırk bahar geçti de hayatımdan
Bir kızıl gül koparmadım hâlâ...
Bir bahar gülleriyle gülse bana
Beklerim hep bunu sebâtımdan...”

Beşeriyet için beklediği baharı birden kendi hayatına yansıtan Yaşar Nezihe’nin burada sosyalizm açısından da çelişik bir durum içinde olduğu görülmektedir:

“Böyle alûde-i müştâk ü mihen
Gelecek nev-bahâra muntazırım;”

Aydınlık çevresinden edindiği izlenimlerle şiirinde sosyalist içerikli temaları işlemeye başlayan Yaşar Nezihe’nin bir manzume boyunca dahi kendi hayatındaki mutsuzluktan uzaklaşmadığını yukarıdaki mısradaki açıkça görmek mümkündür ki bu yön onun şiirlerinde belirgin bir özelliktir.

⁹ Kızıl Güller, agm.

1923 yılında Mürettepler Cemiyeti ile gazete sahipleri arasında bir anlaşmazlık çıkar ve greve gidilir. Basın dünyasında hiç görülmemiş yeni bir olay olan bu grevin sebebi çalışma saatlerindeki anlaşmazlıktır. Mürettepler, fabrikanın işlemesi için işçi, makinenin çalışması için yağ istemektedirler. Bu greve destek vermek üzere *Aydınlık* şairlerinden olan Yaşar Nezihe, “Gazete Sahiplerine” isimli bir şiir yazar.¹⁰Burada da Nezihe Bükülmez’in “1 Mayıs” ve “Kızıl Güller” adlı şiirlerindeki üslubu devam ettirdiği görülür:

“Onlardır eden zevkini, eğlenceni temin
Onlar çalışır etmek için hep seni zengin
Kurşundan hurûfât o hayatı kemirirken
Her gün bir parça solarken ve erirken”

Yaşar Nezihe’nin 1924 yılının Mayıs ayında *Aydınlık*’ta “1 Mayıs” adıyla bir şiiri daha yayımlanır. Sosyalist içerikli olduğu kabul edilen son şiiri de muhteva yönünden diğer “1 Mayıs” şiirinden pek farklı değildir:

“Ey işçiler! Bir Mayıs: Sizin serbest gününüz
Yürüyünüz ileri “aydınlık” tır önünüz.
Atölyeler kapandı, dünya sanki uykuda,
Şimdi istismarcılar hep telaşta korkuda.”¹¹

Tutuklanma, Mahkeme ve Karar

Yaşar Nezihe, *Aydınlık*’ta şiir yazması, Amele Cemiyeti’ne üye olması, grevlere destek vermesi yüzünden 3 Haziran 1341 (1925) günü komünistlik suçlaması ile gözaltına alınır. On iki kişinin tutuklandığı şeklinde belirtilen haber *Cumhuriyet*’te “Mevkuf Komünistler” başlığı adı altında çıkar. Tutuklular arasında *Aydınlık*’ın sahibi Sadrettin Celâl de vardır. Haberde Nezihe Bükülmez’in rahatsız olduğu ve tedavisinin yapıldığı bilgisi de yer almaktadır.¹²

Şairenin gözaltına alınmasına dair bugüne kadar değişik sebepler öne sürülmüştür. Taha Toros, *Mazi Cenneti*’nde bu tutuklanmanın sebebi olarak şairenin “yaslı şiirlerinin yanlış yorumlanması”nı gösterir¹³Zira bu yanlış anlaşılma Nezihe

¹⁰ Yaşar Nezihe Bükülmez, “Gazete Sahiplerine”, **Haber**,18 Eylül 1923,s.4.

¹¹ Yaşar Nezihe, “1 Mayıs”,**Aydınlık**, nr.21,Mayıs 1340 (1925),s.547.

¹² Gazete haberi,“Mevkuf Komünistler”,**Cumhuriyet**,3 Haziran 1341 (1925),s.1.

¹³ Taha Toros **Mazi Cenneti**, İstanbul 1992,s.135;Taha Toros, aynı zamanda şairenin son evraklarının ve basılmamış şiir defterinin sahibidir. Yaşar Nezihe Hanım, araştırmacıya kendi hayat hikâyesi ve şiirlerini teslim ederken hayatındaki siyasi bir yöneliş olarak kabul edilen bu dönemi yâd etmemesini istemiştir. Bu bilgi 1997’de Taha Toros’la yaptığımız görüşmede Taha Toros tarafından ifade edildi.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Muhiddin'in ilgisiyle düzeltilmiştir. Açlıktan şikâyet için 1920'lerde Ankara'ya çektiği telgraf dolayısıyla Yaşar Nezihe'nin tevkif edildiği de rivayet edilmiştir.¹⁴ Fethi Tevetoğlu ise 1925 tevkiflerinin sebebini şu şekilde açıklar:

“Üçüncü tevkifler, Şeyh Said isyanından sonra çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu ile 1341 (1925) yılı 1 Mayıs'ında yayımlanan bir beyanname üzerine yapılmıştır.

Birinci maddesi:

‘İrtica ve isyana ve memleketin içtimâî nizâmını, huzur ve sükûnunu ve emniyet ve âsâyîşini ihlâlê bilumum teşkilât ve tarikât ve teşvikât ve teşebbüsât ve neşriyâtı, hükümet ve reisicumhurun tasdîki ile re'sen ve idareten men'e memurdur.

İşbu ef'al erbâbını, hükümet, İstiklâl Mahkemesi'ne tevdi' edebilir.’

Bu beyanname dergi ve gazetelerin kapatılması ve sanıkların İstiklâl Mahkemesi'ne verilmesi yolunu açıyordu.

1 Mayıs 1925'te yayımladıkları bir beyanname üzerine, İstanbul'daki *Aydınlık* Grubu ve Orak Çekiç mensupları ile Bursa'daki *Yoldaş* gazetesi sahibi İbrahim Hilmi'nin dâhil buldukları bütün gizli **TKP** ve Komünist Gençler birliği Teşkilatı mensubu 38 kişi tevkif edilerek Ankara'daki İstiklâl Mahkemesi'ne gönderilmişlerdir.”¹⁵

3 Haziran 1925 tarihli *Vakit* gazetesinde yer verilen bu hadise, 5 Haziran 1925'te şu şekilde neticelenmiştir:

“Evvelki gün bazı husûsat hakkında ifadeleri alınmak üzere polis müdüriyetine celb olunan sâbık muallimlerden Sadrettin Celâl Bey, ameleden Küçük Hakkı, Şaban ve Mustafa Şamlı, Ziya, Serezli Mehmet, Şaire Yaşar Nezihe isticvâb olunmuşlardır.”Bu cümleler, Yaşar Nezihe'nin suçsuz bulunduğunu göstermektedir.¹⁶

¹⁴Sennur Sezer, **Evensel**, nr.180,3 Aralık 1995 tarihli, “Yaşar Nezihe Hanım”, adlı yazısında Yaşar Nezihe Bükülmez'in açlıktan ve fakirlikten şikâyet eden ve **Akşam**'da yayımlanan mektubunu komünizmin propagandası olarak kabul eder. Oysa hayatı boyunca fakirlik ve açlıkla mücadele eden Yaşar Nezihe'nin bu içerikte bir metin yazması son derece olağandır. Bkz. İlknur Tatar, **Agt.**

¹⁵Fethi Tevetoğlu, **Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler**, Ankara 1967,s.388.

¹⁶Kerim Sadi'nin ailesiyle yapılan bir görüşmede araştırmacının koleksiyonunda Yaşar Nezihe Hanım'la yapılan bir konuşmanın kaseti bulunmaktadır. Bu kasette şaire, karakolda bir gece tutulup sonra serbest bırakıldığını ve uzun bir süre takip edildiğini belirtmektedir. Ayrıca Kerim Sadi'nin ölmeden önce Yaşar Nezihe ile

10 Ağustos 1341 (1925) tarihli İstiklâl Mahkemesi duruşmasında Şevket Süreyya Bey'e Yaşar Nezihe'ye "silah arkadaşı" demesinin sebebi sorulur. Şevket Bey ise bu soruyu şöyle cevaplar:

"Efendim hatıra defterine yazdım. *Aydınlık* mecmuasına yazan ilk kadın olduğundan öyle yazdım"¹⁷

Bu sorunun dışında mahkeme kararında Yaşar Nezihe'ye dair bir ibare bulunmamaktadır.¹⁸

Mevkuf amelelere Yaşar Nezihe'nin şahsiyeti hakkında sorular sorulduğunu öğrenen Amele Cemiyeti üyeleri *Aydınlık*'ta şaireye şu şekilde seslenirler ve onu sahiplenirler:

"Mevkuf amelelere sorulan sorulardan birisini de Yaşar Nezihe arkadaşın şahsiyeti meselesi teşkil ediyormuş. Bilhassa amelelerin Yaşar Nezihe gibi *Aydınlık*'ta yazı yazan bir şahsiyetle olan münasebetleri öğrenilmek isteniyormuş. Yaşar Nezihe işçilerin anasıdır. Elbette! İşçilerin yegâne dostu olan *Aydınlık*'ın nurunu nurlu şiirleriyle aydınlatacaktır."¹⁹

Sonuç

Yaşar Nezihe, yaşayan tek çocuğu Vedat Bükülmez' e çok düşkün bir annedir. Her zaman oğlunun yanında olmak için gayret göstermiştir. Vedat Bükülmez, *Aydınlık* çevresinde yer alan birisidir. Bu dergide çeşitli yazıları çıkmıştır. Ailesini de bu dergiye götürdüğünü ve hatta Nazım Hikmet ile tanıştırdığını Asım Bezirci rivayet etmektedir. Yaşar Nezihe'nin bu çevreye dahil olmasında *Aydınlık*'ta yazılar yazan oğlunun tesiri olabileceği kuvvetli bir ihtimaldir. Nitekim oğlu Nezihe Bükülmez'in yaşama arzusu olmuş ve onun adına birçok şiirler yazmıştır. Şaire, Vedat Bükülmez vasıtasıyla tanıştığı *Aydınlık* camiasına en yetenekli olduğu saha olan şiirleriyle katılmak istemiş olabilir. Zira Yaşar Nezihe'nin bu yönü gerek yayımlanmış eserlerinde gerekse yayımlanmamış şiir defterinde devam etmez.²⁰ Onun sosyalizm ile ilgilenmesi evlat sevgisi neticesinde gerçekleşmiş olabilir."İlk Sosyalist Kadın Şair"

İlgili küçük bir eser de hazırladığı yakınlarından aldığımız bilgiler arasındadır. Bağlam yayımlarından çıkacağı belirtilen bu eser henüz basılmamıştır.

¹⁷ Fethi Tevetoğlu, *Age*, s.381.

¹⁸ *Age*, s.392-394.

¹⁹ "Yaşar Nezihe Kardeş", *Aydınlık*, nr.6,13 Kanun-ı evvel 1924,s.3-4.

²⁰ Şairenin oğlu Vedat Bükülmez için yazdığı şiirlerinden bazılarının ismi şu şekildedir: Vedat ile Muhaveremiz, Hayatımın Menekşesine, Yâd Et, Sünnet Alayı Geçerken, Vedat İçin, Bilir misin Niçin? Yedigâr-ı Aşkım. Daha fazla bilgi için Bkz. İlknur Tatar, *Agt.* s.101-109.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

nitelendirmesi ise Şevket Süreyya'nın da belirttiği üzere dünya görüşü olarak sosyalist bir çizgide yer alan *Aydınlık* dergisinde şiirleri çıkan ilk kadın şair olmasından dolayıdır.

Naci Sadullah Daniş, A.Cerrahoğlu'nun *Türkiye'de Sosyalizm 1848-1925*, isimli eserini tanıtan bir yazısında ilginç bir "proleter şaire" vasfı ile Yaşar Nezihe'nin sosyalist yönünü alaycı ve iğneleyici cümlelerle değerlendirirken onun sosyalist olmadığı yönündeki kanaatini açıkça belirtir:

"Bu bayan bir sosyalist olarak ne yapmış, dersiniz bizzat kendisinden öğrendiğimize göre iki kitap yazmış!

Sadullah Daniş'in Yaşar Nezihe'nin okuduğu kitaplarını değerlendirdiği ise şu şekildedir:

"Lakin benim bu kitaplarımda ne renk vardır ne de rayiha! Tabîler çok hatalı basmışlar. Bunlardan sonra yazdıklarımı neşredemedim. Uraz, beni bundan on sene evvel ölmüş gösteriyor. Hâlbuki sağım işte. Hayatım yazmakla geçiyor. Lakin ısmarlama yazılar yazmam.'

Bunun üzerine Naci Sadullah Daniş okuduğu kitapları sorarak Bükülmez'in sosyalistliğinin kaynaklarını öğrenmek ister:

"Yaşar Nezihe'nin okuduğu eserler: Tecvid-i Karabaş, Mızraklı İlmihal, Tuhfe-i Vehbi ve bir de Fuzulî! Yaşar Nezihe Hanım,şüphesiz ancak bu kitaplardan öğrenebildiği kadar sosyalist olabilmıştır!"²¹

Daniş, Nezihe Bükülmez'in okuduğu bu kitaplarla sosyalist olamayacağını kesin bir şekilde belirtir. Hayatında sosyalizm adına hiçbir eser okumayan sadece *Aydınlık* çevresinden aldığı tesirle yazdığı dört şiiriyle sosyalist kabul edilen Yaşar Nezihe'yi üç şiir kitabı, dergi ve gazetelerde yayımlanan yüzlerce şiiriyle hangi isim altında değerlendirmek gerekir? Nezihe Bükülmez'i düşünce ve his dünyasındaki yönelişleri açısından bir kategoriye sokmak gerekirse onun aşırı karamsar ve hırçın olduğu söylenebilir. Fakat sadece dört şiirle sınırlı kalan "sosyalistlik" yönünü tüm şair kimliğine yansıtmak yanlış olacaktır. Fikrî olmaktan ziyade, günöbirlik hadiselerin sevkîyle çevresinden etkilenme yolu ile oluşan bu hissî yönelişin tevkif edilip serbest bırakıldıktan sonra tamamen terk edildiği yapılan araştırmada tespit edildi.1925 yılından sonra gerek dergilerde yayımlanan gerekse şiir defterlerinde yer alan manzumelerin hiçbirinde sosyalizmle ilgili

²¹ Naci Sadullah Daniş, "A. Cerrahoğlu'nun Türkiye'de Sosyalizm 1848-1925 İsimli Eseri", *Katki*, nr.6,15 Şubat 1971,s.19.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

bir içeriğe rastlanmamıştır. Muhtemeldir ki onun bu dört şiirle günümüze kadar yaşatılan sosyalistlik cephesi, o günlerin Yaşar Nezihe'sinin yalnızlık ve yoksulluk psikolojisi içerisinde kendisine bir çevre, tutunacak bir dal arama ve çaresizliğin verdiği aidiyet duygusunun tesiriyle içine düştüğü gelip geçici bir devre olmuştur. Bunda, oğlu Vedat'ın *Aydınlık* çevresine dahil olmasının da rolü vardır. Nitekim tutuklanması hadisesinden sonra, belki de korkuyla, bu konuda tek bir şiir kaleme almamıştır. Ömrünün daha sonraki yıllarında ise Taha Toros'un belirttiğine göre bütün evrakını araştırmacıya verip, Şiir Defteri'nin yayımlanmasını istemiş; fakat "1 Mayıs" şiirleri yazdığı dönemin hayat hikâyesinde kesinlikle işlenmemesini arzuladığını belirtmiştir.

KAYNAKÇA

- BEZİRCİ, Asım "Yaşar Nezihe" ,**Varlık**, nr.978,Mart 1989.
- BÜKÜLMEZ, Yaşar Nezihe "1 Mayıs",**Aydınlık**, nr.15,Mayıs 1923.
- BÜKÜLMEZ, Yaşar Nezihe " Kızıl Güller",**Aydınlık**, nr.16,Haziran 1923.
- BÜKÜLMEZ, Yaşar Nezihe "Gazete Sahiplerine",**Haber**,18 Eylül 1923.
- BÜKÜLMEZ, Yaşar Nezihe "1 Mayıs ",**Aydınlık**, nr.21,Mayıs 1924 (1340).
- CERRAHLAR, Ahmet Nevzat **Türkiye'de Sosyalizm Tarihi'ne Katkı**,İstanbul1994.
- DANIŞ, Naci Sadullah "A. Cerrahoğlu'nun Türkiye'de Sosyalizm 1848-1925 İsimli Eseri",**Katkı**, nr.6,15 Şubat 1971.
- SEZER, Sennur "Yaşar Nezihe Hanım" ,**Evensel**, nr.180,3 Aralık 1995.
- TATAR, İlknur Yaşar Nezihe Bükülmez, **Hayatı ve Eserleri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),İstanbul 1997.
- TEVETOĞLU,Fethi **Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler**,Ankara1967.
- TOROS, Taha **Mazi Cenneti**, İstanbul 1992.
- Gazete haberi,"Mevkuf Komünistler",**Cumhuriyet**,3 Haziran 1341 (1925).
- Gazete haberi ,"Yaşar Nezihe Kardeş" , **Aydınlık**, nr.6,13 Kanun-1 evvel 1924.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*